

טוני גרינמן, משרד עורכי דין | Tqlaw

עדכונים ומידע בדיני זכויות יוצרים, קניין רוחני, תקשורת ומדיה

מוגש כשירות ללקוחותינו וידידנו

מה מותר להעתיק מהאינטרנט ומה אסור? מהי תקופת זכות היוצרים ביצירה זרה? מה קורה כאשר לא שומרים על סימני המסחר של העסק? במהדורה זו שלושה מאמרים בנושאים אלה שאנו מקווים יעניינו אתכם ויסיעו לכם. אנו מנצלים את ההזדמנות לאחל לכל לקוחותינו וחברינו חג פסח שמח ולהתראות לאחר חול המועד!

© מה מותר ומה אסור להעתיק מהאינטרנט ומה משמעות השימוש בפרוטוקול RSS ?

שני פסקי דין שניתנו בחודשים האחרונים עסקו בהעתקת מאמרים מהאינטרנט. בראשון מהם, שניתן בבית המשפט המחוזי מרכז, נפסק כי הנתבעים, חברה שהפעילה בעבר את אתר האינטרנט "The Marker" ("דה מרקר") וחלק ממנהליה, חייבים לפצות את התובעים, העיתון "מעריב" וכתבים אחדים של מאמרים כלכליים שהתפרסמו בה, במיליוני שקלים. בפסק הדין השני, שניתן בבית המשפט השלום בפתח תקווה, נדחתה תביעתו של עורך דין, שניהל בלוג באינטרנט, כנגד האתר "חדשות מחלקה ראשונה" ועורכו, יואב יצחק, והתובע חויב בתשלום הצאות. מדוע הגיעו בתי המשפט לתוצאות כה שונות בשני המקרים?

ובכן, במקרה הראשון, מצא בית המשפט שהחברה הנתבעת נהגה במשך זמן רב, בתחילת שנות האלפיים, להעתיק חלקים מהותיים ממאמרים כלכליים רבים מהאתר של מעריב, מבלי לבקש ממנה רשות. בית המשפט קבע כי ההעתיקות, שבוצעו באופן יום-יומי, הפרו את זכויות היוצרים של התובעת במאמרים. הוא דחה את טענת הנתבעת כי מדובר אך ב"סקירת עיתונות", שבוצעה על-פי "פרקטיקה" שהייתה מקובלת באותו זמן, וכי יש לראות בהעתקה האמורה שימוש הוגן מותר. בית המשפט מצא כי ברוב המקרים הועתקו שלושים אחוזים ויותר מהטקסטים, לרבות הכותרות. לא בוצעו כל תמצות או תיאור כללי של המאמרים, כי אם פרסום חוזר בלבד של חלקים מהותיים שלהם. פרסום שכזה איננו בגדר סקירה. מעבר לכך, פעילותה של הנתבעת נשאה אופי מסחרי מובהק, שכן האתר נשא באנרים פרסומיים שבגינם נגבה תשלום, וכן גבה כספים מלקוחותיו בגין גישה למאמרים מהארכיון שלו. למרות שאופי מסחרי של שימוש כלשהו אינו בהכרח פוסל את השימוש מלהיות שימוש הוגן, הוא פועל נגד ממצא כזה. יתרה מזו, היה בסקירות כדי לפגוע בשוק של העיתון המקורי ולשמש תחליף לרכישתו.

בנוסף, בית המשפט קבע כי, למרות ש"דה מרקר" ציין את מקור המאמרים, דהיינו "מעריב", הוא לא העניק קרדיט לכתבים עצמם. בכך פגע בזכויות המוסריות של הכתבים, דבר המהווה הפרה נפרדת על-פי חוק.

בית המשפט קבע, כי העתקת כל אחד מ-453 המאמרים שנכללו בתביעה הייתה בגדר הפרה נפרדת, שהצמיחה למעריב זכות נפרדת לקבלת פיצוי ללא הוכחת נזק. לאחר שייחס למעריב אשם תורם בשל העדר דרישה חד-משמעית להסרת המאמרים בזמנו, למרות שידעה על הסקירות, חייב בית המשפט את הנתבעים לפצות את מעריב בסך של יותר משני מיליון שקלים. כמו כן, חייב את הנתבעים לפצות את הכתבים, ליאור ברוך, דרור גלוברמן, רונית מורגשטרן, יעל גרוס, יהודה שרוני וגדי פרץ, ששמותיהם נשמטו מהפרסומים, בסך כולל של יותר ממיליון שקלים.

המקרה השני עסק בבלוג בשם "תפוח ברשת", שניהל התובע, עו"ד תומר אפלדורף, ובו פרסם במהלך השנים כמאה רשימות שונות בנושאים מגוונים. רבים מהמאמרים הללו הועתקו בשלמותם לאתר של הנתבעים ופורסמו שם בפרסום חוזר. לכאורה, ניתן היה לצפות שפסיקת בית המשפט תתאם את הפסיקה בעניין "מעריב" נגד "דה מרקר", אלא שבמקרה זה התובע הטמיע בבלוג שלו פרוטוקול RSS, ובשמו המלא – "Really Simple Syndication". זהו פרוטוקול אינטרנטי שמאפשר למשתמשי האתר למשוך בקלות תכנים מתוכו ולהציגם במחשביהם. התובע טען כי הפרוטוקול מיועד לאפשר העתקה כאמור לצרכים אישיים של המשתמשים בלבד. לעומת זאת, טענו הנתבעים, באמצעות המומחה מטעמם, ד"ר יובל דרור, כי שימוש ב-RSS הוא הזמנה לציבור לצרוך את התוכן "בכל מקום, בכל דרך ועל-ידי כל אדם". העד הוסיף וציין כי התובע אף הוסיף לבלוג כפתורי "שתף" של "פייסבוק" ו"טוויטר". מכאן הסיק כי התובע מעוניין בהפצה של תכניו "מעל כל במה אפשרית", ולפחות שאינו מתנגד לכך.

בית המשפט קבע, כי אדם המפרסם תכנים באינטרנט רשאי להחליט כיצד והיכן יצרכו וכי אין בפרסום כאמור משום יתור על הגנת זכות היוצרים בתכנים. במקרה זה, התובע בחר באופן מודע לאפשר משיכת המאמרים שלו באמצעות תוכנת RSS, ואף לא ניצל את הפונקציה בפרוטוקול זה שמאפשר להעניק היתר להעתיק כותרות בלבד. בנוסף, הוא התקין כפתורים שמאפשרים שיתוף הקבצים ברשתות חברתיות. אולם, אין בכל אלה בהכרח משום יתור על הגנת זכויות היוצרים על המאמרים. עם זאת, התובע יצר, לדעת בית המשפט (המשפט?), "טשטוש גבולות" ואפשר את הפצת התכנים "בכל דרך אפשרית". מכאן, בחינת התנהלותו של התובע במשקפיים של "התנהלות אינטרנטית עכשווית" מביאה למסקנה שהתובע ויתר על ההגנה שמעניק לו החוק. בתוך כך, בית המשפט דחה את הטענה שהשימוש של התובע בתוכנת RSS יצר היתר למשיכת מאמרים לשימוש פרטי בלבד.

בית המשפט המשיך וקבע כי בכל מקרה עומדת לנתבעים הגנת השימוש ההוגן, זאת תוך שהוא מבחין בין המקרה הנדון לבין מקרה "מעריב" נגד "דה מרקר". זאת משום שבמקרה זה נעשה שימוש "לגיטימי" בפרוטוקול האמור, ומשום שהמאמרים פורסמו תוך מתן קרדיט לתובע.

בשל מגבלות המקום, לא נוכל להעיר על כל היבטי הפסיקות בשני המקרים. נציין רק שיש בהם כדי להדגיש שתי נקודות חשובות: ראשית, שעצם הפרסום של תוכן באינטרנט אינו מסיר מהתוכן את הגנת חוק זכות יוצרים. הגנה זו חלה גם במרחב הדיגיטלי; שנית, למרות האמור לעיל, פרסום תוכן באינטרנט על-ידי בעל זכות היוצרים בצמוד לכלי שיתוף, עלול להתפרש כויתור, לפחות חלקי, על הגנה זו, וכיצירת רישיון משתמע לצדדים שלישיים להעתיק את התכנים ולפרסמם באתרים נוספים. על כן, ייטב למי שמבקש לשתף תוכן עם אחרים לצורך שימושם הפרטי, ולא לצורך פרסום חוזר, אם יבהיר בפני הגולשים את היקף ומגבלות הרישיון שהוא מבקש להעניק.

ת.א. (מחוזי מרכז) 1549-08-07 מעריב בע"מ נ' ביזנסנט בע"מ; ת.א. (שלום פ"ת) 11-07-45536 אפלדורף נ' יצחק.

© : ההגנה על הזכות המוסרית ביצירה ומהי תקופתה?

לרגל 60 שנה לעצמאות מדינת-ישראל, החליטה "משכל", הוצאה לאור, על פרסום סדרת ספרים חגיגית הכוללת תמצית אוצרות הרוח ונכסי התרבות של הספרות היהודית והעברית, ביניהם, "ספר האגדה", קובץ אגדות-עם אשר ערכו חיים נחמן ביאליק ויהושע רבניצקי, בתחילת המאה הקודמת, במולדתם שבאוקראינה. לשם כך, קיבלה משכל רישיון מהוצאת כנרת-זמורה ביתן, שהיא, לפי הבנתה, בעלת זכות היוצרים ביצירה, לאחר שרכשה במרוצת השנים את הוצאת "דביר", המוציאה לאור המקורית של הספר באוקראינה. נינו של רבניצקי, שהינם גם יורשיו, סוברים כי הינם בעלי זכות יוצרים בספר וכי ההוצאות הפרו את זכויותיהם אלו, על-ידי הוצאת הספר ועת ביצעה משכל שינויים בספר, בין היתר הוציאה אותו בצורה מקוצרת, ללא דברי הפרשנות שהוספו על-ידי המחברים והניקוד.

יהושע ח. רבניצקי

לפי חוק זכות יוצרים, זכות יוצרים ביצירה שנוצרה בידי מספר יוצרים במשותף קיימת עד לתום שבעים שנה מתום השנה שבה נפטר היוצר המשותף האחרון שנותר בחיים. במקרה זה, רבניצקי נפטר ב-1944, ולכן נקבע כי היצירה עדיין מוגנת, הגם שהיא מתקרבת לקצה תקופת ההגנה (יצוין שביאליק נפטר ב-1934 ולכן היצירות שיצר לבדו הן בכל מקרה נחלת הכלל).

ח.נ. ביאליק

החוק גם מעניק ליוצר זכות מוסרית ביצירה, שהיא זכות אישית שאינה ניתנת להעברה. זכות זו כוללת את הזכות לשלמות היצירה והיא נתונה לאחר מות היוצר לקרוביו, שהם בן או בת הזוג, צאצאיו, הוריו ואחיו. תקופתה כמשך זכות היוצרים ביצירה.

בית המשפט קבע, כי למרות שהספר מורכב מאגדות עם שאינן מוגנות בזכויות יוצרים, הוא מוגן כיצירה מקורית בזכות "שאר הרוח ועבודת היצירה שהשקיעו המחברים בליקוט האגדות, תרגומן, סידורן לפי נושאים וכתובת ביאורים ופירושים לאגדות – שבגינן נחשב הספר, גם בחלוף שנים רבות מעת פרסומו לראשונה, כיצירת מופת ספרותית." ובמילים אחרות, שלא נאמרו מפורשות בפסק הדין, הספר הוא יצירה נגזרת מוגנת בזכויות יוצרים, הגם שהגנה זו אינה חלה על האגדות עצמן שהן נחלת הכלל.

בית המשפט לא יכול היה להגיע לממצא וודאי באשר לבעלי זכות היוצרים בספר. לכאורה, בהעדר מסמך כתוב המעיד על העברת זכות היוצרים, יורשי המחברים הם בעלי הזכות. ברם, כיתוב בדבר זכויות יוצרים של ההוצאה לאור הופיע על גבי הספר החל ממהדורתו הראשונה שפורסמה כאמור באוקראינה, עוד בחייו של רבניצקי. לפיכך, יורשיו מנועים מלטעון לזכויות היוצרים של כנרת-זמורה ביתן בספר.

עם זאת, לצאצאיו של רבניצקי, עומדת הזכות לשמירה על שלמותה של היצירה מתוקף זכותם המוסרית ביצירה. עם זאת, החוק מתיר פגיעה בשלמות היצירה, ככל שמדובר בפעולה סבירה בניסיונות העניין, כאשר הסבירות נמדדת, בין היתר, תוך התייחסות לצורך בעשיית המעשה אל מול הפגיעה ביוצר כתוצאה מהמעשה. במקרה זה, משכל החליטה על דעת עצמה על עריכת שינויים ביצירה תוך הפרה מפורשת של התחייבותה כלפי כנרת-זמורה ביתן, שלא לבצע כל שינוי ביצירה. זו פגעה בשלמותה של היצירה ואף בערכה הספרותי הייחודי, וכן סביר להניח כי היוצר היה מוצא שהיא פוגעת בכבודו. מכאן, מסיק בית-המשפט כי נעשתה פגיעה בלתי סבירה המפרה את הזכות המוסרית ביצירה. בית המשפט פסק כי על ההוצאות לפצות את התובעים ב-100,000 ₪ והורה על צו מניעה האוסר פרסום והפצה של היצירה הערוכה, וצו המורה על איסוף כלל העותקים הקיימים והשמדתם.

אנו מסכימים עם הניתוח של בית המשפט ביחס לזכות המוסרית ואכן נראה כי נפגעה שלמות היצירה במקרה זה. עם זאת, נותרה שאלה מעניינת והיא האם ייתכן שבפועל היצירה אינה מוגנת עוד בזכויות יוצרים והיא נחלת הכלל? אמנם, כפי שביט המשפט ציין בפסק הדין, לפי הדין בישראל, זכויות היוצרים ביצירה קיימות עד לתום השנה השבעים לאחר שנת מותו של היוצר, ובמקרה של יצירה משותפת – עד לתום התקופה האמורה לאחר מותו של היוצר האחרון שנותר בחיים. אלא שכאשר מדובר ביצירה שמחבריו לא היו, בעת חיבורה, אזרחים או תושבים של מדינת ישראל והיא פורסמה לראשונה מחוץ לישראל – כפי המצב במקרה זה – תקופת זכות היוצרים ביצירה לא תעלה על התקופה שנקבעה ב"מדינת המקור" של היצירה. כלל זה, הידוע כ"כלל התקופה הקצרה" לא נדונה בפסק הדין, ובית המשפט לא קבע ממצא באשר לדין באוקראינה. לא נתיימר לקבוע ממצא בעצמנו בעניין זה אולם

נציין רק שבעבר, הייתה נהוגה במדינות הגוש הסובייטי, תקופת זכות יוצרים שהיא חיי היוצר ועוד חמישים שנה לאחר מותו. לפי האמור ב"קופניגר", הספר האנגלי החשוב ביותר בזכויות יוצרים, הרי שב-1994 (חמישים שנה לאחר מותו של רבניצקי), תקופה זו הייתה עדיין נהוגה באוקראינה. אמנם, החוק האוקראיני (כמו חוקי מדינות אחרות מהגוש הסובייטי לשעבר) תוקן מאז והתקופה היא עתה חיי היוצר ועוד שבעים שנה (כפי שנהוג כאמור בישראל, כמו גם באיחוד האירופי ובארה"ב). אלא שהתיקון אינו חל באופן רטרואקטיבי על יצירות שהפכו כבר לנחלת הכלל. מכאן, השאלה המופנית לקולגות שהם מומחים בזכויות יוצרים באוקראינה והיא האם ייתכן שזכויות היוצרים בספר האגדה פקעו במדינת המקור ב-1994? אם אכן כן, אזי פקעו גם בישראל בהתאם לכלל התקופה הקצרה. אם לא, אזי בכל מקרה יפקעו, כאמור בפסק הדין, בסוף 2014.

ת.א. (מחוזי ת"א) 1219-09 פוגטש נ' כנרת זב"מ-דביר מוציאים לאור בע"מ.

TM : שלא ייקחו לכם את סימן מסחר

סימן מסחר (באנגלית trademark) הוא סימן שמשמש לציון מקורם של מוצרים או שירותים. הסימן יכול להיות מורכב מטקסט או ספרות, או מסימן גראפי, או משילוב ביניהם. אף מוכרים צורות שונות של סימן, כגון סימן תלת-מימדי. הדרך הטובה ביותר להגן על סימן מסחר הוא על-ידי רישומו והפיכתו לסימן מסחר רשום (בהערת אגב, נציין שבאחרונה רשמה אפל את תצורת החנויות שלה כסימן מסחר בארה"ב – ועל כך נדון במאמר עתידי). רישום כזה מקנה לבעל הסימן זכות בלעדית לעשיית שימוש בסימן, או בכל סימן הדומה לו עד כדי הטעייה, בקשר למוצרים או לשירותים שבגינם נרשם, או מוצרים או שירותים קרובים.

ההגנה על סימן מסחר היא בעיקרה מדינתית. לפיכך, על מנת להגן על סימני מסחר ברחבי עולם, יש צורך להגיש בקשות שונות במדינות שבהן מבוקש הרישום ולשלם לכל אחת מהן את אגרת הרישום. עם זאת, האיחוד האירופי יצר את "הסימן הקהילתי" שמכסה את כל מדינת האיחוד. כמו כן, האמנה הבינלאומית הידועה כ"פרוטוקול מדריד" יצרה מנגנון להגשת "בקשה בינלאומית" מרוכזת שבאמצעותה ניתן לבקש הגנה במספר מדינות בו-זמנית. הבקשה המרוכזת נבחנת על-ידי כל מדינה ומדינה שצוינה בה, ויש לשלם בכל אחת מהן את אגרת הרישום. כמו כן, בשל היות ישראל חברה ב"אמנה פריז" להגנת סימני מסחר, הגשת בקשה לרישום סימן בארץ, פותחת "חלון" של חצי שנה, שבמהלכה ניתן להגיש בקשה במדינות החברות באמנה, באופן שמועד הגשת הבקשה בישראל תיחשב כמועד הגשת הבקשה בחו"ל. הגנה על סימן בלתי רשום קשה יותר. היא מצריכה הוכחה כי הסימן זכה למוניטין, דבר שאינו פשוט כלל ועיקר. יתרה מזו, ככל שהסימן בלתי רשום קיים סיכון שצד שלישי ייכנס ל"אקום" וירשום את הסימן כסימן מסחר שלו. או-אז עלול העסק למצוא את עצמו בפני מצב לא נעים בכלל, שבו הוא מנוע מלעשות שימוש בסימן שלו, או אף נתבע בידי הצד השלישי בגין הפרת זכויותיו בסימן.

את המציאות המורכבת לעיל למדה באחרונה לא אחרת מאשר חברת "אפל" הענקית שהפסידה, לפחות בסיבוב ראשון, בקרב על הסימן iPhone בברזיל. אין ספק שסימן זה מוכר היטב למיליונים, אולי מיליארדים ברחבי עולם ומזוהה עם הענקית מקופרטינו, קליפורניה. אף-על-פי-כן, קבע משרד זכויות הקניין הרוחני בברזיל כי הזכות על השם במדינה שייכת לחברה מקומית בשם "גרדיאנט אלקטרוניקה", שרשמה אותו כסימן מסחר שלה בשנת 2000, שש שנים לפני שאפל הגישה את הבקשה שלה לרישום שם. אולם, אפל קיבלה את הסימן בתחומים שונים, כגון תוכנות, חינוך וביגוד, אבל לפי קביעת המשרד המקומי, הזכות על השם בקשר לטלפונים סלולריים שייכת לחברה המקומית. אפל הודיעה שתערער על ההחלטה, שכן לטענתה, למרות שהחברה הברזילאית הגישה את הבקשה שלה ב-2000 כאמור, היא לא החלה להשתמש בו עד 2012, ולכן יש מקום לבטלו בשל העדר שימוש.

במקרה אחר, שבו טיפל משרדינו, חברה ישראלית הגישה בקשה לרישום את סימן המסחר שלה (הרשום כבר בישראל ובמדינות נוספות, לרבות ארה"ב והאיחוד האירופי) בסין. הבקשה נתקבלה בסירוב ראשוני, שכן התברר כי חברה מקומית הגישה בקשה קודמת לרישום את אותו הסימן. בעוד שישראל ומדינות נוספות פועלות לפי כלל "הראשון להשתמש" (first to use), שמעניק יתרון במצב של בקשות מתחרות, לצד שהיה הראשון להשתמש בסימן, או שהשתמש בו בפועל בצורה הנרחבת ביותר, סין נוהגת על-פי הכלל "ראשון להגיש" (first to file). כלל זה מעניק יתרון לראשון שהגיש את הבקשה, אף אם לא היה הראשון להשתמש בסימן. ניתן להתגבר על הכלל רק אם יוכח שהמבקש הראשון פעל בחוסר תום לב. עם זאת, לפי המצב המשפטי בסין, לא די להראות שהוא ידע על הסימן המתחרה קודם להגשת בקשתו. יש להראות שהיה לו קשר לבעל הבקשה המתחרה, כגון שהיה לקוח שלו או שותף עסקי. במקרה הנדון, נמצאו ראיות לקשר בין מגיש הבקשה הסיני לבין החברה הישראלית וכך אפשר היה להתגבר על הבקשה. אולם בהעדר הוכחה כזו, ייתכן והייתה החברה הישראלית חוזרת כאשר ידה בתחתונה. אם כן, רצוי מאוד לשמור על סימני המסחר של העסק על-ידי רישומם כדין.

חדשות המשרד

עו"ד טוני גרינמן דורג זו שנה שלישית ברציפות כעורך דין מוביל בתחום הקניין הרוחני על-ידי המדריך הבינלאומי היוקרתי Chambers & Partners. המדריך מצין שטוני הוא "דמות מובילה בדיני זכויות היוצרים, בעל התמחות בתחומי המדיה ותעשיות הבידור".

בחיבור המאמר על "ספר האגדה" השתתפה ספיר שלזינגר שהחלה את עבודתה במשרד כטרומ מתמחה.